

Lokve

CIKLUS VIŠEOSJETILNIH IZLOŽBI – NETAKNUTA PRIRODA

Višeosjetilni prikaz podrazumijeva korištenje svih pet osnovnih ljudskih osjeta koje je još Aristotel definirao, a riječ je o vidu, sluhu, opipu, okusu i mirisu.

Izložbom *Gorski kotar – Lokve* muzej nastavlja *Ciklus višeosjetilnih izložbi*, u kojima će sva osjetila budućeg posjetitelja biti aktivna, a slijepa će osoba usprkos nedostatku najsveobuhvatijeg čula – vida – izložbu moći doživjeti cjelovitije, potpunije. Ovaj ciklus izložbi podijelili smo na tematske cjeline u trajanju od četiri godine. Prva tema u nizu je Netaknuta priroda i time dajemo svoj doprinos poticaju održivoga regionalnog razvoja. Netaknuta priroda kao sinonim za nerazvijeno, zaboravljeni, udaljeno...

Željka Bosnar Salihagić

Foto: Goran Vranić

Lokve

22. 12. 2020. – 1. 3. 2021.

tiflološki muzej

Zagreb, 2020.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001085066.
ISBN 978-953-7287-38-2

Lokvarsko jezero

Foto: Ileana Kurtović

Sadržaj

Uvodni tekst	5
Lokve	7
Park šuma Golubinjak	11
Lokvarsко или Омладинско језеро	15
Špilja Lokvarka	19
Osjeti prirodu	23
Goranska kiparska radionica Lokve	27
Popis predmeta	31
Summary	41
Zahvale	45

Miroslav Šutej: Metar drva, 1997.

Foto: Goran Vranić

Uvodni tekst

Druga izložba iz Ciklusa višeosjetilnih izložbi Tiflološkog muzeja posvećena je mjestu Lokve u Gorskem kotaru. U prvom četverogodišnjem ciklusu namjera nam je približiti dijelove „netaknute prirode“ Lijepo Naše i sadržaje prilagoditi što širem krugu posjetitelja.

Lokve su smještene u srcu Gorskog kotara, u čarobnom ambijentu podno vrhova Risnjaka. Prvi put spominju se 1481. godine, a izgradnjom Lujzinske ceste koja je povezivala Zagreb i Rijeku mjesto se počelo razvijati kao prometno središte koje je povezivalo unutrašnjost s priobaljem.

Mjesto smo odlučili približiti kroz najupečatljivije dijelove kojima nas je darovala priroda toga kraja: Park šumu Golubinjak i špilju Lokvarku te akumulacijsko Lokvarsко jezero. Dojmovi nakon obilaska ovih mjesta impresivni su. Golubinjak je i dom Goranske kiparske radionice Lokve, u kojoj je kroz godine nastao velik broj skulptura većih dimenzija izrađenih od prirodnih materijala, koje krase cijeli Gorski kotar.

Goranske ljepote jednako su čarobne u sva četiri godišnja doba, a Lokve jednostavno ostavljaju bez daha.¹ Još se u 19. stoljeću o Lokvama pisalo kao o gorskom raju pozivajući turiste „...da se nasladjuju bogatim prirodnim krasotama, da se naužiju zdrava i oporavljujućeg zraka i ugodne sjene i hлада за ljetnje zažare, zanimivih romantičnih, a ne težkih izleta u okolna mjesta i prirodna čudovišta.“²

Nakon posjete izložbi, koju ćete razgledati svim osjetilima, zasigurno ćete se zaputiti prema Lokvama....

¹ Ovaj lijepi kraj približila nam je i poznata televizijska serija „Kapelski kresovi“, čija je „prva klapa“ pala u Lokvama 24. listopada 1974. godine, a glavni glumci Boris Dvornik i Božidar Orešković utjelovili su poznate Lokvarce Dimnjačara i Ridana.

² Radošević, Tomislav: Gorski raj – Golubinjak – Lokve (Zračno lječilište), Rijeka, 1898.

LEP POZDRAF SIN LOKVARCON!

Željka Bosnar Salihagić

Lokve

Foto: Ileana Kurtović

Lokve

Općina Lokve nalazi se na području Gorskog kotara na sjeveroistoku Primorsko-goranske županije na pola puta između Delnica i Fužina te obuhvaća šest naselja ukupne površine od 42 km². Lokve su se smjestile u udolini između planinskih vrhova na nadmorskoj visini od oko 700 metara. Klimatske značajke svrstavaju Lokve u područje tople umjerene kišne klime s kratkim i svježim ljetima te dugim i hladnim zimama s velikom količinom padalina. Područje na kojem se nalaze prekriveno je crnogoričnim šumama jele i smreke, jezerima, potocima, isprepleteno krškim reljefnim oblicima ponikvi, spilja i jama. Riječ je o slabo naseđenom emigracijskom području na kojemu je 1960-ih i 1970-ih godina došlo do egzodusa stanovništva u smjeru većih gradskih središta. Na odljev stanovništva utjecalo je gospodarstvo, geografski smještaj, nepovoljne vremenske prilike, nedostatak obradivih površina, dok se preostalo lokalno stanovništvo prilagođavalо prirodi koja ga okružuje. Priroda je hraniла čovjeka, pružala mu sigurnost, ali i omogućavala bavljenje šumarstvom i drvnom industrijom.

Naselje Lokve smjestilo se između Park šume Golubinjak, Lokvarskog jezera i prirodnog rezervata Debela lipa. Lokve su jedno od najstarijih naselja u Gorskem kotaru; prvi put se spominju u povijesnim dokumentima Matije Korvina iz 1481. godine. Prva cesta u Gorskem kotaru izgrađena je još u rimsко doba, međutim početkom izgradnje Lujzinske ceste, koja je prolazila kroz Lokve 1805. godine te spajala Karlovac s Rijekom, doseljava se stanovništvo koje gradi kuće, pilane i mlinove, a razvijaju se i uslužne djelatnosti uz cestu poput ugostiteljskih usluga i trgovina.

Park šuma Golubinjak nalazi se na zapadnom dijelu Lokava, na prostoru nekadašnjeg Lokvarskog potoka. Kroz povijest u šumu se odlazio po drva za grijanje, po materijal za izgradnju tradicionalnih goranskih kuća, a bila je na glasu i kao mjesto za liječenje tuberkuloze.

Drvo se javlja u svim elementima svakodnevnog života, od arhitekture, crkve, pa se zadržalo i kao element kiparskog materijala u Goranskoj kiparskoj radionici Lokve. Na području Gorskog kotara nalazi se više od 100 skulptura vrsnih umjetnika koji su skulpture izradili u okviru Goranske kiparske radionice, od čega

se 29 nalazi u Lokvama. Postoje zapisи како Lokve već 1481. godine posjeduju pilanu, koјih je u drugoj polovici 19. stoljećа bilo osam. Izgradnjom željezničke pruge Rijeka – Karlovac 1873. godine drvna industrija dodatno se razvija, a razvoj drvodjelstva posredno utječe na razvoj goranskoga tradicionalnog graditeljstva, u kojem se gradilo kombinacijom drva i kamenja, prirodnih materijala goranskih šuma. Gradilo se u kombinaciji s kamenom zato što drvo jele i smreke nije bilo pogodno zbog osjetljivosti na vlagu. U tom razdoblju kuće su pretežito jednokatnice ili dvokatnice, krov je u potpunosti pokriven šindrom, pokrovom od cijepanog drva. Današnja arhitektura promjenila je materijale koristeći limeni pokrov ili crijeplje od cigle, žbukanu fasadu, no kuće su naslijedile klasičnu formu tradicijske goranske arhitekture.

U Lokvama se nalazi zbirka predmeta koja reflektira svakodnevni život i običaje Lokvaraca. Predmete su prikupili članovi Udruge „Ljubitelji lokvarskih starina”, a u zbirci se mogu pronaći stare fotografije, glazbala, tekstil, informacije o običajima i zanatima te svakodnevni uporabni predmeti. Formalni razvoj kulture i pismenosti u Lokvama započinje župnik Josip Mrzljak osnivanjem škole 1857. godine, koju nedugo nakon otvorenja poхаđa Rudolf Strohal, poznati hrvatski jezikoslovac. Školom se osim klasične nastave učenicima nastojalo približiti baštinu i običaje lokvarskoga kraja pa tako u Lokvarskom zborniku pod vodstvom Mirjane Pleše učenici pišu poeziju, uče o običajima te o lokalnom govoru.

Kao središnje mjesto okupljanja Lokvaraca, crkva je odigrala značajnu ulogu. Crkva se u topografiji Lokava nametnula svojom veličinom: riječ je o neoromaničkoj trobrodnoj crkvi sv. Katarine s integriranom zvonikom u pročelju izgrađenoj 1820. godine. U unutrašnjosti crkve nalazi se križ izrađen od neobrađenog drva, simbolizirajući dugu povijest lokvarske obrade drva. Također, nedaleko od crkve svojom visinom uzdiže se Kalvarija izgrađena 1875. godine kao zbir kapelica koje stubama vode do drvene skulpture Krista smještene unutar kamene niše.

Iznimno značajan događaj za povijest Lokava bila je izgradnja brane i Lokvarskog jezera u kojoj je tijekom četiri godine sudjelovalo na tisuće uglavnog mladih ljudi. Svojim radom nisu samo utjecali na izgled mjesta nego i na način života lokalnog stanovništva. Lokvarsko jezero postalo je mjesto osvježenja u vrućim ljetnim danima, radost ribarima u lovnu na slatkovodne ribe, lokacija za šetnje

stazom duljine 17,5 km, koja prati crnogoričnu i bjelogoričnu šumu. Godine 1923. osniva se planinarsko društvo Runolist s ciljem promicanja ljubavi prema prirodi i planinarstvu te započinje proces označavanja staza u Golubinjaku. Lokvarci se 1960-ih i '70-ih godina započinju aktivno baviti skijanjem te sudjeluju u brojnim natjecanjima. Lokve su i mjesto održavanja proljetnih Žabarskih noći, koje su postale popularne 70-ih godina; naime, lik žabe simbol je Lokava.

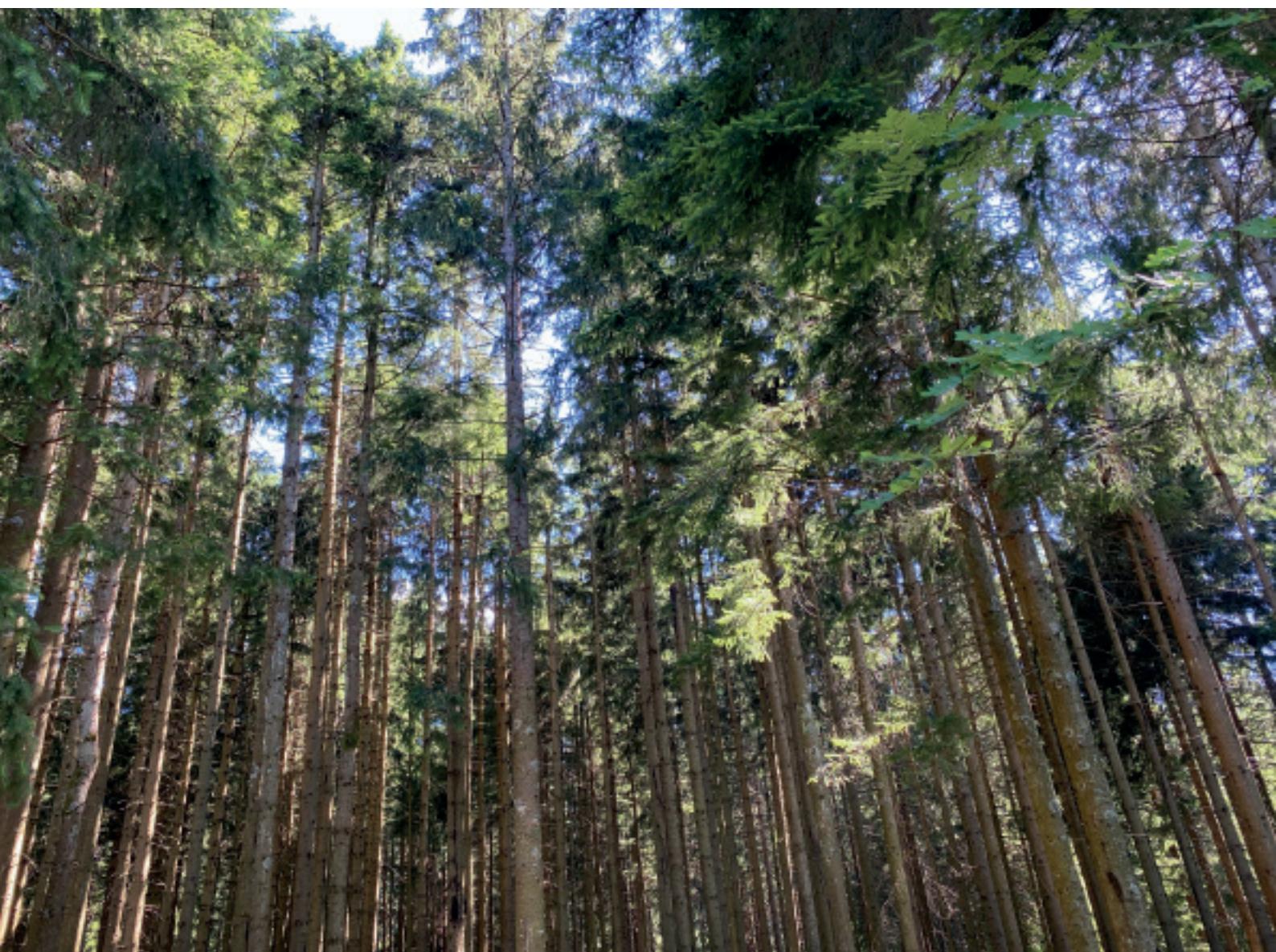
U sljedećem razdoblju na području Lokava planiraju se provesti novi projekti označavanja povijesnih i kulturnih turističkih putova, izgradnje sportsko-rekreativnog centra, rekonstrukcije ceste i pojedinih zgrada, s ciljem pružanja novih atraktivnih i funkcionalnih sadržaja lokalnom stanovništvu. Općina Lokve sustavno radi na očuvanju društvenog života, unaprjeđenju gospodarstva i brizi o okolišu kao važnom elementu povijesti Lokava.

Priroda je odigrala značajnu ulogu u svakodnevnom životu Lokvaraca, odredila je običaje, sportove, način stanovanja, urbanizam, prehranu i turizam. Stanovnici su naučili kako se ponašati prema prirodi i živjeti u skladu s njom.

Ileana Kurtović

LITERATURA

- Fabijanić Stepinac, T. (2016). Tradicijska kultura uz Lujziju i Karolinu. povjesni putopis kroz Gorski kotar i Prikuplje. *Problemi sjevernog Jadrana* 15. 133 - 178. doi: <https://doi.org/10.21857/yk3jwhk689>
- Glad, N. (1977). *Naše Lokve : monografsko izdanje u povodu 100-godišnjice vatrogastva, 90-te obljetnice turizma i 70-tog ljeta u ozračju sportskih susretanja*. Lokve : Općina Lokve.
- Jarec, M. (2019). Love of the road and memories in the water : affects in infrastructural spaces in Gorski Kotar. *Narodna umjetnost : hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 56(2), 101-123. doi: <https://doi.org/10.15176/vol56no205>
- Klima. Gorski kotar. Preuzeto 24.11.2020. s <https://bit.ly/3grRyVu>
- Lokve. Wikipedia. Preuzeto 25.11.2020. s <https://hr.wikipedia.org/wiki/Lokve>
- Lujziana. Wikipedia. Preuzeto 25.11.2020. s <https://hr.wikipedia.org/wiki/Lujziana>
- Osnovna škola Rudolfa Strohala. Turistička zajednica Lokve. Preuzeto 26.11.2020. s <https://bit.ly/3mktd7R>
- Pleše, M. (2004). *Lokvanski zbornik*. Lokve : Općina Lokve.
- Povijest Lokava. Turistička zajednica Lokve. Preuzeto 28.11.2020. s <https://bit.ly/3qk3NK7>
- Riman, B. (2014). Dosejavjanje stanovništva iz slovenskih krajeva u župe Središnjega kraja i Kupske doline na temelju zabilješki u knjigama Stanje duša od sredine 19. do sredine 20. stoljeća. *Migracijske i etničke teme*, 30(1). 95 - 124. doi: <https://doi.org/10.11567/met.30.1.4>
- Strategija razvoja općine Lokve. Lokve. Preuzeto 28.11.2020. s <https://bit.ly/3ltoSuZ>
- Zavičajna zbirka. Turistička zajednica Lokve. Preuzeto 27.11.2020. s <https://bit.ly/3lsZxUZ>
- Živković, Z. (2013). *Hrvatsko tradicijsko graditeljstvo*. Zagreb : Ministerstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine.

Park šuma Golubinjak

Foto: Željka Bosnar Salihagić

Park šuma Golubinjak

Područje Gorskog kotara poznato je po nepreglednim šumama koje izrastaju u teškim i hladnim uvjetima prostirući se od naseljenih mjesta pa sve do planinskih vrhova. Šume povezuju lokalno stanovništvo svojom poviješću, identitetom, ali i razdvajaju naseljena mjesta koja zimi postaju nedostupnija i izolirana.

U središtu Gorskog kotara, na zapadnim padinama Sopačkoga vrha, smještila se park šuma Golubinjak na nadmorskoj visini od 730 do 800 metara, zauzimajući prostor od 51 hektra. Ulaz u park šumu nalazi se u neposrednoj blizini vijadukta čiji stupovi od armiranog betona prkose visini i veličini crnogoričnog drveća. Uklapajući se i nadopunjujući prostor livade, koja je u prošlosti bila nastavak Lokvarskog polja na koje se prelijevala voda iz Lokvarke, smjestio se park skulptura Goranske kiparske radionice. Skulpture od drva simboliziraju drvodjeljsku povijest Gorana, a s obzirom na to da je drvo potrošan materijal, i prolaznost vremena. Smještena na otvorenome, umjetnost Ivana Kožarića, Alema Korkuta, Krešimira Roda, Svjetlana Junakovića i nekoljicine drugih autora postaje dostupna svim posjetiteljima tijekom cijele godine. Na prostoru livade nalazi se restoran koji se korištenjem elemenata tradicijske arhitekture i upotrebom drva estetski uklapa u okoliš parka. Ovaj prostor već dugo služi za različita okupljanja, natjecanja šumskih radnika, obilježavanja važnih datuma, i sl.

Kroz povijest Golubinjak je bio prostor eksploracije drveta i lovište, no od proglašenja prostora zaštićenim 1961. godine sustavno se čuvaju vegetacija, flora i fauna. Park šuma dio je zaštićenog programa NATURA 2020, koji se bavi zaštitom prirodnih staništa i staništa divljih životinja. Što se vegetacije tiče, uz livadu se nalazi smrekova šuma, sljednik bivšega šumskog rasadnika koji se nalazio na istome mjestu. U donjem, manje stjenovitom dijelu nalazi se šuma bukva i jela, a u gornjem, isprepletene kamenim blokovima, šuma jela i smreka. Bjelogoričnu šumu bukve karakteriziraju siva, glatka i tanka debla, vrlo visoke šume i stabla koja zimi gube lišće. Dok crnogorične šume jеле i smreke cijelu godinu zadržavaju zelene iglice, šuma jеле i smreke zelenija je, a uz zemlju rastu borovnice, planinske pavitine i alpske ruže.

Flora se u prošlosti koristila za liječenje različitih tegoba, ali danas osim uporabne vrijednosti ima i onu estetsku. Od flore možemo vidjeti austrijski divokozjak, planinsku bahoricu, alpsku ružu, kolotoč te brojne paprati i mahovine na stijenama. U šumi se nalaze ponikve, morfološki krški oblici nastali otapanjem vapnenca i dolomita. U ponikvama nalazimo paprat koja raste na vlažnim i sjenovitim mjestima, posebno rijetka paprat – smeđa stela.

Posebna zanimljivost i vrijednost Golubinjaka jest jela stara 226 godina, promjera 1,42 m i visine 42 m, koja se između elegantnih stabala bukve posebno ističe svojom širinom i visinom. Cijela šuma sa svojim speleološkim lokalitetima i prostor izvan nje mogu se razgledati hodajući Stazom špilja koja povezuje dvanaest lokaliteta, poput Golubinje i Ledene pećine, vidikovca na osamljenoj stijeni i monumentalnih Paklenih vrata. Ističući se ljepotom bijelih karbonatnih stijena visokih osam i širokih šest metara, nastalih prirodnom metodom istezanja i stezanja pri velikim temperaturnim razlikama u stijenama, Paklena vrata postala su prirodni fenomen, ali i atrakcija za izletnike.

U šumi borave i različite životinje. Treba napomenuti kako je Gorski kotar jedno od rijetkih mjesta na kojem obitavaju medvjed, vuk i ris, ali i manje životinje poput puha, vjeverice, šumskih ptica i leptira. U Golubinjaku se nalazi Risja staza, čiji je cilj približiti izletnicima informacije o risu i njegovim staništima. Ris obitava na velikom teritoriju, najčešće sam, hraneći se srnom, jelenom i zečevima, vuk lovi i živi u čoporima i hrani se isključivo mesom, a medvjed bilnjom hranom, najčešće žirom bukve i ličinkama kukaca u deblu. Zbog utjecaja čovjeka na prirodu medvjed većinom izlazi u sumrak i živi noću. U prošlosti, potaknuti strahom, ljudi su masovno ubijali „zvijeri“ te uništavali njihova staništa, što je dovelo do izumiranja pojedinih vrsta, no Gorski kotar ipak je očuvao najveći broj rijetkih vrsta.

Prema šumi Lokvarci odnose se s poštovanjem diveći se ljepoti krajobraza, imajući na umu povijesnu poveznicu šume kao izvora egzistencije, hrane, ali i drva. Osim što povezuje lokalno stanovništvo, park šuma Golubinjak poznato je turističko odredište, jedno od omiljenih mjesta slobodnim penjačima. Stara šuma svojim zvukovima, mirisima i bojama svjedoči proteku nekih prošlih vremena, ali i priča priču života lokalnog stanovništva.

Kraljica šume

Foto: Željka Bosnar Salihagić

LITERATURA

- Božić, V. (2012). Špilja Lokvarka opet dostupna, *Hrvatski planinar* 104 (11), 512 - 514.
- Bukva, najrasprostranjenija šumska vrsta drveća u Hrvatskoj. Agroportal. Preuzeto 24.11.2020. s <https://bit.ly/2UYeW4K>
- Ekološka mreža Natura 2000 u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska - Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Preuzeto 23.11.2020. s <https://bit.ly/2j6OAek>
- Ekološko - edukativna akcija Smede žabe lokvarskog kraja. Javna ustanova Pridoda. Preuzeto 23.11.2020. s <https://bit.ly/2JcF8pG>
- Glad, N. (1977). *Naše Lokve : monografsko izdanje u povodu 100-godišnjice vatrogastva, 90-te obljetnice turizma i 70-tog ljeta u ozračju sportskih susretanja*. Lokve : Općina Lokve.
- Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenih područja u Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini. Javna ustanova Priroda. Preuzeto 23.11.2020. s <https://bit.ly/39gOKdK>
- Gorski kotar – zelene planine. Priroda Hrvatske. <https://bit.ly/366tF3Q>
- Medvjed, vuk i ris novi junaci turističke priče Gorsog kotara. Novi list. Preuzeto 24.11.2020. s <https://bit.ly/3fCAAQM>
- Radošević, T. (1898). *Gorski raj: Golubinjak – Lokve (Zračno lječilište)*. Rijeka.
- Randić, M. (2006). *Zaštićena prirodna baština Primorsko-goranske županije*. Rijeka : Primorsko-goranska županija.
- Randić, M. (2010). *Flora zaštićenih planinskih područja Primorsko-goranske županije*. Rijeka : Javna ustanova Priroda.
- Randić, M., Šišić, S. (2012). *U domovini medvjeda*. Rijeka : Javna ustanova Priroda.
- Rogić, I. (2012). *Velike zvijeri*. Rijeka : Javna ustanova Priroda.
- Stela. Plantea. Preuzeto 24.11.2020. s <https://bit.ly/33iZSDb>
- Šišić, S. (2015.) Čudesno lijepa: prirodna baština Primorsko-goranske županije, Rijeka : Javna ustanova Priroda.
- Vahtar - Jurković, K., Obad Šćitaroci, M. (2016.) Pejsažno i perivojno naslijeđe Gorsog kotara. *Prostor* 54 (25). 328 - 341. doi: [https://doi.org/10.31522/p.25.2\(54\).11](https://doi.org/10.31522/p.25.2(54).11)
- Vrtača. Wikipedia. Preuzeto 25.11.2020. s <https://bit.ly/376ggYN>

Izgradnja brane

Lokvarsко ili Omladinsko jezero

Ideja o izgradnji akumulacijskog jezera za opskrbu Hrvatskog primorja električnom energijom potječe iz vremena prije Prvoga svjetskog rata. Opću sliku geološke građe toga kraja napravio je tada geolog Ferdo Koch, a izradi projekta za iskorištavanje vodenih snaga potoka Ličanke i Lokvarke pristupilo se tek 1939. godine. Tada je započela gradnja, koja je u nešto manjem opsegu trajala i za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Usپoredno su izrađeni i izvedbeni projekti. Nakon rata, pod stručnim vodstvom prof. Josipa Poljaka, Lokve postaju veliko gradilište i život se uvelike mijenja.

Od 1952. do 1955. godine branu na Lokvarki osim stručnjaka poduzeća Hidroelektra gradi i velik broj mlađih ljudi, omladinaca iz cijele bivše Jugoslavije i inozemstva. Jezero je zbog toga dobilo ime Omladinsko, ali kasnije je preimenovano u Lokvarsко iako ga lokalno stanovništvo još uvijek tako zove.

Brana od ilovače, pjeska i kamena visoka 48 metara izgrađena je između mjesta Lokve i Mrzla Vodica, a njezinom izgradnjom stvoreno je prostrano jezero koje je potopilo naselja Srednji Jarak i Homer te dio Lujzinske ceste. Zbog toga je južno od jezera izgrađena Nova Lujzijana. Jezero se nalazi na oko 750 m nadmorske visine, dugo je oko šest km, površine oko 280 ha i može sakupiti oko 40.000.000 kubnih metara vode iz rječice Lokvarke i njenog pritoka Križa, a najveća dubina mu je oko 40 m. Povezano je tunelom dugim 3,5 km s umjetnim jezerom Bajer kod Fužina, iz kojeg voda odlazi do hidroelektrane Vinodol u Triblju, a onda koritom potoka Dubračina kroz Crikvenicu u more. Na taj su način vode prirodno crnomorskog sliva, koje su ponorima Lokvarke otjecale prema dolini Kupe, skrenute u jadranski sliv. Godine 1954. počela se akumulirati voda i stvarati jezero, a hidroelektrana je puštanjem u pogon tada počela proizvoditi oko 45% ukupne proizvedene elektroenergije 1939. godine na području Hrvatske. Lokvarska je brana i nakon toliko godina čvrsta i solidna.

Jezero je potpuno uklopljeno u prirodni krajolik te izgleda kao da je oduvijek ondje. Podložno je velikim i čestim promjenama vodostaja, što predstavlja ekstremne uvjete u kojima se obalni vegetacijski pojasi ne može razvijati.

Godine 2001. jezero je ispraznjeno kako bi se omogućila kontrola i zaštita postrojenja koje se nalazi na dnu jezera zajedno s potopljenim kućama. Bila je to

1 „Prošetao sam po dnu i osjetio kako mi trne cijelo tijelo od tuge i sjećanja na mladost koju sam proveo тамо u našoj kući i našoj pilani sa svojom obitelji. Naradio sam se i naradovao u tom polju. Dirljula su me sjećanja.“; Intervju s Ivanom Mrkvičkom 2002. godine o izgradnji brane na Omladinskom jezeru u Lokvama od 1952. – 1955., Lokvarski zbornik, str. 30.

prilika prošetati dnom jezera pa je o tome svoja svjedočanstva zapisala Mirjana Pleše,¹ koja je ujedno zapisala i sjećanja drugih ljudi, fotografirala ostatke sela i kao učiteljica sve prenosila mlađim naraštajima. Ona je 2002. godine u Lokvama postavila izložbu oko tri stotine fotografija o gradnji brane, potopljenog dijela Lokava, tlocrta s popisom kuća i dr. Jezerom je potopljeno osam kilometara Lujzinske ceste, dva mosta, šezdeset i devet kuća, šest pilana, kapela, gostionica i pekara. Za niskog vodostaja Carov most i danas izvire iz jezera. Na tom je području živjelo oko četiri stotine ljudi.

Omladinske radne akcije

U proljeće 1952. godine lokvarska je brana bila najveće radilište u Hrvatskoj na kojem je sudjelovalo 27.000 mlađih osoba. Radovi su se odvijali od travnja do listopada, svakog proljeća čistio se snijeg da bi se moglo započeti s radovima. Sa stručnim radnicima mlađi su gradili branu na jezeru, kanale u Fužinama i Triblju, cjevovod u Liču... Gradili su i 21 km dionice danas županijske ceste od Sopača do Gornjeg Jelenja, potporne zidove, rušili stabla, vadili panjeve i korijenje.

U omladinskim naseljima bio je organiziran i kulturno-prosvjetni i sportski život mlađih, tečajevi za nepismene: samo u 1952. godini 2070 nepismenih i polupismenih sudionika akcije naučilo je čitati i pisati. Bili su to srednjoškolci, studenti, seljaci i radnička omladina. Nažalost, bilo je i ljudskih žrtava, nekoliko brigadira i stručnih radnika je poginulo. Stvarala su se mnoga prijateljstva, neki su i ostali u Lokvama, zasnovali obitelj, zaposlili se. Oni su uvelike promijenili život domicilnog stanovništva.

Lujzinska cesta

Lujzinska cesta, brana i jezero fizički su isprepleteni, a dugoročno su transformirali krajolik i život zajednice. U razdoblju kada su izgrađeni bili su pokretači ili prekretnice glavnih događanja.

Cesta Lujziana, na čijem je dijelu danas jezero, građena je od 1803. do 1811. godine, a povezuje Karlovac i Rijeku. Ime je dobila po trećoj supruzi austrijskog cara Franje I. Mariji Ludoviki.² U svojoj prvotnoj putanji bila je duga približno 134 kilometra.

Danas, više od 200 godina kasnije, Lujzinska se cesta smatra kulturnom baštinom.

² Budući da je bila izgrađena u razdoblju francuske vladavine, pogrešno se smatra da je ime dobila po Napoleonovoj drugoj supruzi Mariji Lujzi, koja je ujedno bila i kći Franje I.

Ribe i ribari

U rječici Lokvarki živjeli su autohtono potočna pastrva, pior, klen, klenić i potočni rak. Porobljavanje kalifornijskom pastrvom od 1930. do 1935. nije uspjelo jer je pastrva u nagonu seljenja nestajala u ponorima Lokvarke. Jezero se porobljavalo više puta, no bez velikog uspjeha. Poznato je ribolovcima širom zemlje zbog šumske tišine i dobrog ribolova. Primjećeno je da u jezeru obitavaju veliki primjeri štuka i pastrva kakve još nisu viđene, dužine više od jednog metra i težine od oko 20 kg. Nakon pražnjenja jezera 2002. godine pred ulazom u tunel za ispuštanje vode postavljena je mreža kako bi se riba ulovila i zadržala. Mreža je zadržala nešto više od 50 primjeraka krupnih pastrva, težine preko 1 kg, među kojima i najveći primjerak dužine od 124 cm i težine od 25,5 kg. Dva su najveća primjerka sačuvana i preparirana te prava prirodna rijetkost koja zaslužuje posebnu pažnju.

Željka Bosnar Salihagić

LITERATURA

- Glad, N. (1977). Naše Lokve : monografsko izdanje u povodu 100-godišnjice vatrogastva, 90-te obljetnice turizma i 70-tog ljeta u ozračju sportskih susretanja. Lokve : Općina Lokve.
- Jarec, M. (2019). Love of the road and memories in the water : affects in infrastructural spaces in Gorski Kotar. Narodna umjetnost : hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, 56(2), 101-123. doi: <https://doi.org/10.15176/vol56no205>
- Krmpotić, M. (09.2002). Dragulj Gorskog kotara stvorilo 27 tisuća omladinaca, Goranski Novi list.
- Krmpotić, M. (10.07.2002). Lokvarskom jezeru vratiti ime – Omladinsko, Novi list.
- Krmpotić, M. (2015). Lokvarska brana. Sušačka revija, 23 (91/92), 99-101.
- Pažur, K. (1969). Divovske pastrve u jezeru Lokve. Croatian Journal of Fisheries : Ribarstvo, 24(2), 40-43. uri: <https://hrcak.srce.hr/104837>
- Pleše, M. (2004). Lokvarski zbornik. Lokve : Općina Lokve.
- Športski ribolovni klub Lokvarka. Povijest kluba. Preuzeto 28.11.2020. s <https://srklokvarka.com/povijest-kluba/>
- Športski ribolovni klub Lokvarka. Spin ribolov Lokvarsko jezero. Preuzeto 28.11.2020. s <http://srklokvarka.com/spin-lokvarsko-jezero/>
- Uzelac, Z. Kapitalne pastrve u jezeru Lokve.

Lokvarska spilja

Foto: Dino Grožić, arhiva JU Priroda

Špilja Lokvarka

O špilji i speleološkim istraživanjima špilje Lokvarke

U blizini mjesta Lokve, okruženog predjelima bujne crnogorične i bjelogorične šume i kamenitih vrhunaca, nalaze se brojni podzemni špiljski sustavi zanimljivi za geologe, speleologe, ali i za sve ljubitelje prirode.

S obzirom na to da je okolica Lokava po morfološkom sastavu krški kraj s udolinom potoka Lokvarke, ne čudi toliko bogatstvo tamošnjeg podzemlja. Jedna od najljepših pećina hrvatskog krša, kako je opisuju pojedini geolozi, smještena je upravo na padini šumovitog brijega Kamenitog vrha, na udaljenosti od oko 2 km istočno od središta Lokava. Riječ je o Lokvarskoj špilji, koju je slučajno 1911. godine razarajući kamenu stijenu zbog vađenja vapnenca otkrio Jakob Bolf, trgovac iz Lokava. Dodatno proširivši otvor, ušao je u taj tajanstveni podzemni prostor u kojem je otkrio mnoštvo hodnika, dvorana i stepenica. Odmah po otkriću, špilju je istražio poznati hrvatski geolog i speleolog dr. Josip Poljak, koji je o njezinu otkriću i uređenju za turističke svrhe pisao na stranicama Planinarskog vjesnika 1912. godine. U članku „Nova špilja u Gorskem kotaru“ piše da je špilju, koja nije imala imena, nazvao Lipa, pogrešno misleći da se brijez iznad nje zove Debela lipa. U istom članku donosi i nacrt unutrašnjeg prostora špilje te prve pozнате fotografije snimljene u nekom speleološkom ambijentu u Hrvatskoj. Kako je naziv brijeza nad špiljom Kameniti vrh, a ne Debela lipa, Poljak je u prosincu 1935. u listu Hrvatski planinar, u članku pod naslovom „Lokvarska pećina“, ispravio tu pogrešku i špilji dao naziv Lokvarska. S vremenom se ipak udomaćio oblik Lokvarka.

Odmah po otkriću špilje, 1912. godine, mještani Lokava udružili su se i uredili staze kroz taj krški podzemni prostor. Postavili su drvene ograde, izradili stubišta te unutrašnjost osvjetlili bakljama kako bi posjetiteljima olakšali razgledanje. U to vrijeme prohodne su bile četiri galerije, jedna ispod druge na dubini od 77 metara.

Tijekom speleološkog istraživanja 1953. godine pronađena je i peta galerija, takozvana Djevičanska etaža, kao i nekoliko manjih sporednih špiljskih kanala.

Sustavna speleološka istraživanja i topografska snimanja špilje Lokvarke obavljaju godinama članovi Speleološkog društva „Pauk“ iz Fužina, koji su tijekom 1996. istraživali i detaljno topografski snimali Djevičansku etažu. Istražujući biološke

materijale, našli su prvi primjerak do tada nepoznata endemičnog roda *Croatodirus*. Jedini primjerak ovog endemičnog troglobiontnog podzemljara do sada je pronađen samo u Lokvarci. Dalnjim istraživanjima 1998. godine otkriven je vertikalni kanal iz pete etaže kroz koji su se istraživači spustili u novootkrivenu šestu, Gordanovu etažu, smještenu 275 metara dublje od ulaza. Naziv je dobila po istraživaču Gordani Poliću, koji se prvi probio u taj prostor.

Točnu starost špilje Lokvarke teško je odrediti jer znanstvena istraživanja u i oko nje još uvijek traju. Speleolog i geolog Poljak starost je sigastih ukrasa procjenio na oko 20.000 godina, iako je smatrao da je sama špilja mnogo starija.

Unutrašnjost špilje

Lokvarka je špiljski objekt koji čini šest etaža, od čega su za turističko razgledanje uređene prve četiri. Prema dosadašnjim istraživanjima špilja je duga 1179 m, a njena dubina doseže oko 275 m.

Glavni ulaz u špilju peterokutnog je oblika. Od ulaza željeznim se stubama dolazi do prve dvorane, odakle kreće glavni kanal koji je povezuje s ostalim dijelovima špilje. Vertikalnim nastavkom spušta se u drugu etažu, dvoranu nazvanu Katedrala, koja je tako nazvana zbog visokoga stropa i sigastog stupa od 16 m, koji izgleda kao da drži svod dvorane. Bogata je najraznolikijim špiljskim ukrasima. Dalje se špiljski hodnik spušta sjeverozapadno u treću etažu, malu dvoranu kojom protječe voda. Taj se prostor naziva Plesna dvorana jer su stanovnici Lokava jednom prigodom u njemu pokušali održati koncert, ali zbog visoke vlage nisu nikako mogli ugoditi instrumente. U ovoj se dvorani tijekom kišnih dana zna formirati jezerce. Iz treće etaže postavljenim stepenicama ulazi se u najdulju, četvrtu etažu špilje. U njezinu prvom dijelu nalazi se velika Crvena dvorana, koja je tako nazvana zbog crvene boje njezinih stijena. Crvena boja rezultat je prisutnosti iona željeza u vagnencu. Posjetiteljima špilje najzanimljivija je dugačka bijela zavjesa od sigovine odmah pored stuba, koja podsjeća na mamuta. Hodnik dug oko 150 metara vodi do posljednje, manje dvorane, nazvane Kapelica. Njome završava uređeni dio špilje dostupan posjetiteljima. Kapelica se smatra biserom špilje Lokvarke jer je urešena mnoštvom špiljskih ukrasa. U njoj se mogu vidjeti tzv. makaroni, početni stadij nastanka stalaktita. Iz te dvorane prolazi se kroz vertikalni ulaz u petu etažu,

koju su istraživači nakon otkrivanja zbog njezine netaknutosti nazvali Djevičanska dvorana. U njoj se može vidjeti obilje sigastih ukrasa, a zamjećuju se i tragovi vodenog toka. Iz Djevičanske dvorane uskim vertikalnim hodnikom dolazi se do najniže, šeste, Gordanove etaže. Ona je hidrološki aktivna, kroz nju protječe voda i predstavlja nastavak ponora rječice Lokvarke. Po dimenzijama je to najveća dvorana i etaža špilje. Golemi špiljski kanal cijelom je dužinom ispunjen velikim kamenim blokovima koji su prekriveni tamnim muljem.

Temperatura tla, zraka i vode špilje Lokvarke kreće se od 7,6 do 8,2 °C uz relativnu vlagu zraka od 100%. Zbog nedostatka svjetla u špilji nema biljaka koje su inače vrlo važan izvor hrane životinja.

Špilja Lokvarka doista je impresivan ambijent bogat špiljskim ukrasima različitih boja, veličina i oblika koji pridonose čarobnom dojmu podzemlja. Kapanje vode koja se cijedi s površine tla stvara diskretnu zvučnu kulisu ovoga tajnovitoga podzemnoga svijeta.

Nevenka Čosić

LITERATURA

- Božić, V. (2012). Špilja Lokvarka opet dostupna. Hrvatski planinar, 104 (11), 512 - 514.
- Božić, V. (2012). Špilja Lokvarka povodom 100 godina uređenja. Speleolog, 60, 73-78.
- Marjanac, S. (1954). Pećina Lipa kod Lokava. Speleolog, 2 (1), 17-20.
- Poljak, J. (1912). Nova spilja u Gorskom kotaru. Planinarski vjesnik, 189-190.
- Poljak, J. (1935). Lokvarska pećina. Hrvatski planinar, 31 (12), 353-359
- (2011). Špilje: Turistički uređene špilje u Primorsko-goranskoj županiji. Rijeka: Javna ustanova Priroda
- (2013). Priručnik za turističke vodiče spilje Lokvarka. Rijeka: Javna ustanova Priroda.
- (2015). Čudesno lijepa: prirodna baština Primorsko - goranske županije. Rijeka : Javna ustanova Priroda.

Osjeti prirodu

Posjet muzejima i galerijama oduvijek je bio pretežno vizualno iskustvo. Tomu svjedoče brojna upozorenja, natpisi o zabrani diranja eksponata, sjedenja na stolicama, otvaranja ladica u vitrinama izložbenih prostora itd. Tek u novije vrijeme taj se pristup donekle mijenja i muzeji nastoje zadovoljiti ukorijenjenu znatiželju i instinktivnu čežnju posjetitelja da dodiruje kako bi stekao dodatnu informaciju i na taj način upotpunio doživljaj.

Muzejsko iskustvo višeslojni je proprioceptivni, senzorni, intelektualni, estetski i socijalni doživljaj. Čovjekov mozak je u mogućnosti integrirati doživljaje u bogatiju percepciju dojmova koje generiraju različiti osjetilni modaliteti. Stoga, ako predmete i ne dodirujemo, naš mozak gradi mentalnu sliku predmeta koju prima iz svih osjetilnih kanala. To se događa zato što je naše perceptivno iskustvo u osnovi integrativno.

Iako posjedujemo više osjetila za opažanje i interakciju s okolinom, ipak su vid i sluh naša dominantna osjetila, dok su osjetila dodira, okusa i mirisa niže pozicionirana i pridajemo im manju pozornost.

Koncept pristupačnosti razvijao se dugi niz godina. U početku je bio usmjeren na uklanjanje prepreka za slobodno kretanje osobe u invalidskim kolicima, ali u novije vrijeme to se djelovanje proširilo i na pristupačnost sadržajima kulturnih institucija.

Posljednjih godina muzeji proaktivno razvijaju inkluzivne i pristupačne prakse za sve svoje posjetitelje, posebno one s oštećenjem vida. Oblikuju interaktivne, višeosjetilne izložbe, bilo da povećavaju pristupačnost osobama s invaliditetom ili pružaju višeosjetilni doživljaj svim posjetiteljima željnima bogatijega iskustva, objedinjenog korištenjem svih pet osjetila. Cilj je omogućiti svima uživanje u umjetnosti i izložbenim postavima stvaranjem emocionalno angažiranog i snažnog iskustva. Dostupnost je neophodna za osobe s invaliditetom, ali ujedno je prednost za sve.

Tema druge izložbe iz Ciklusa višeosjetilnih izložbi Tiflološkog muzeja jest priroda mesta Lokve. Koncepcija ove izložbe podrazumijeva stvaranje jedinstvenog iskustva za sve posjetitelje te ih poziva da aktiviraju sva svoja osjetila kako bi se potpuno povezali s prirodom Lokava.

Vivak

Foto: Renato Vukić

Ipak, pristupačnost prostora i prilagodba izložbenih predmeta namijenjena je ponajprije slijepim i slabovidnim posjetiteljima jer upravo oni doživljavaju mnoštvo ograničenja prilikom posjeta muzejskim izložbama.

Za cjelovitiji pristup temi izložbe i eksponatima koji se na njoj predstavljaju za slijepе i slabovidne posjetitelje izrađen je taktilni vodič na Brailleovu tisku koji je upotpunjeno taktilnim crtežima ključnih elemenata iz svake cjeline postava. Onaj dio posjetitelja s oštećenjem vida koji ne poznaje i ne čita Brailleov tisak može poslušati zvučni vodič s potpunijim i opširnijim informacijama od taktilnog vodiča. Zvučni vodič može poslužiti kao korisno pomagalo i svim ostalim posjetiteljima.

Često se zvučni opis doživljava kao najbolji način predstavljanja vizualnoga slijepim osobama; međutim, opravdano se postavlja pitanje jesu li samo riječi dovoljne u prenošenju suptilnog sadržaja umjetničkog djela kao i prijenosa emocija doživljaja djela. Stoga smo za posjetitelje s oštećenjem vida, ali i za sve koji to žele, omogućili dodiranje modela skulptura postavljenih na izložbi, izrađenih od istog materijala kao i originalne skulpture u prirodi, drva. Također, uz skulpture dostupne dodiru kao i uz neke druge eksponate te prikaze prirodnih fenomena postavljeni su taktilni crteži, a postupak „čitanja“ takvih taktilnih materijala olakšan je zvučnim opisima tih crteža.

S obzirom na to da nam svako od naših osjetila pruža kvalitativno različite dojmove o predmetima i događajima koji nas okružuju, trudili smo se upotpuniti vizualni doživljaj prirode mjesta Lokve elementima koji se mogu dodirnuti, pomirisati, okusiti i čuti. Iskustvo dodira, zvuka i mirisa koji nadopunjuju predmete predstavljene na izložbi može imati snažan utjecaj na doživljaj posjetitelja, jer ako se uskrati bilo koje od ovih iskustava, informacije o predmetu izložbe bi mogle ostati nepotpune.

Stoga vas pozivamo da uzmete izložene predmete u ruke, istražite ih uz zvučne, mirisne i okusne podražaje i na taj način osjetite prekrasnu prirodu mjesta Lokve u Gorskem kotaru.

Suvremeni čovjek odavno se otuđio od prirode. Ova izložba tek je skroman poticaj i podsjećanje na važnost čovjekova doticaja sa zemljom i podzemljem, vodom, nebom, stablima, travom i drugim živim bićima. Dotaknite i poslušajte prirodu jer ona nam doista ima što reći, od nje možemo puno toga naučiti.

Nevenka Čosić

Spremište za splav na jezeru

Foto: Ileana Kurtović

LITERATURA

- Braden, C. (2016). Welcoming All Visitors: Museums, Accessibility, and Visitors with Disabilities. *UM Working Papers in Museum Studies*, (12), 1-15.
(2002). Exhibitions for All; A practical guide to designing inclusive exhibitions. Edinburgh: National Museums of Scotland.

- Wang, S. (2020). Museum as a Sensory Space: A Discussion of Communication Effect of Multi-Senses in Taizhou Museum. *Sustainability*, 12, 1-19.

Bane Milenković, Balerina, 1987.

Foto: Nevenka Čosić

Goranska kiparska radionica Lokve

Gorski kotar jedna je od najljepših hrvatskih regija specifična po mnogočemu – ponajprije po prirodnim ljepotama, surovoj klimi, planinskom, slabo naseljenom kraju i po nedostatku institucija u kulturi (posebice u vizualnoj umjetnosti). Tako je danas, a tako je bilo i prije više od četrdeset godina, kada je 1979. pokrenuta Goranska kiparska radionica sa sjedištem u Lokvama.

Utemeljitelji Nikola Lepinski, profesor u tamošnjoj školi, i Milena Lah, akademска kiparica iz Zagreba, izradili su programski okvir i iste godine organizirali saziv kipara. U Lokvama, sjedištu radionice, održan je prvi saziv, na kojem su sudjelovali Zvonimir Kamenar, Grga Marjanović i Vesna Popržan i ostvarili prve skulpture, Žagu, Zboj i Češalj, koje su postavljene u otvoreni prostor u mjestu izrade.

Iz saziva u saziv nastao je neprekinuti niz iskazan sljedećim brojevima: 41 saziv, 103 sudionika, 111 ostvarenih djela.

Što je Goranska kiparska radionica?

Do odgovora se ne može doći samo poznavanjem autora sudionika i uvidom u fundus skulptura.

Nužno je sagledati način djelovanja i uvjete u kojima se to ostvaruje. Riječ radionica podrazumijeva građevinu, zatvoreni prostor s alatima, strojevima i dizalicama u kojemu se radi, odnosno stvara. U Goranskoj kiparskoj radionici stvara se podržano neformalnom mrežom funkcija koje su zamjena za uobičajeno poimanje radionice.

Mrežu čine autori sudionici, članovi radionice, šumari, pomoćni radnici sjekači, pilanari, prijevoznici, obrtnici bravari, građevinari, svi sa svojom opremom i alatima radeći na otvorenome u prirodi. A pri ruci su da odmah prate i podupiru lokalna uprava, učitelji i učenici osnovne škole, povjesničari umjetnosti, radnici u turizmu, domaćini smještaja i boravka autora, ugostitelji, mediji i velik broj zainteresiranih mještana Lokava.

Nema krutog ustroja, nema autoriteta upravljanja i vlasništva. To ne znači da nema reda. Vladaju dobre prakse nepisanih pravila, dobri običaji i tradicija.

Temelj je u zanosu volontera, tvrdoglavoj upornosti i ustrajnosti, kada je dobro i kada ne ide kako smo željeli, dakle uvijek.

Mjesto na kojem se stvara nije uvijek isto. U Lokvama se prolazilo od zaravnih Rezana preko sjenovitih obala jezera, Golubinjaka, pilane u Lascu do središta Lokava, gdje su održani zadnji sazivi.

Tako je svakog ljeta posljednjih petnaestak godina jedan radni tjedan svakog lipnja, počevši s radom prvog ponedjeljka. Otvaranje saziva tradicionalno se održava petkom u tom radnom tjednu, točno u podne na Lokvarske jezere.

Skulpture se izrađuju od drva (hrast), najorganskijeg od tradicionalnih kiparskih materijala, specifične strukture podatne za obradu. Drvo je najprimjereni i najlogičniji odabir za Gorski kotar, ali uz jedan nedostatak vezan uz trajanje skulpture na otvorenom prostoru. To je razlog uklanjanja dotrajalih skulptura nastalih na početnim sazivima.

Skulpture su postavljene na otvorenom prostoru u svim većim mjestima diljem Gorskog kotara, čineći izložbu na otvorenome ili zbirku suvremenog hrvatskog kiparstva.

Ovdje se odstupilo od prvotne zamisli da se postavljaju na jednome mjestu u parku skulptura. Prema iskustvima sličnih radionica, u parku se fundus jednostavno pokazuje i predstavlja.

Naša koncepcija nastala je spontano, kada se u Lokvama nije mogao pronaći prostor za smještaj velikog broja skulptura. Vrlo je efikasna i inovativna u ostvarivanju optimalnog rješenja za prostor i skulpturu u njemu.

Izbor autora ono je što određuje radionicu, njezin koncept, prepoznatljivost, zrelost i konačno – vrijednost.

Među autorima sudionicima gotovo su sva velika imena hrvatskoga kiparstva. Mnogi su sudjelovali kao već afirmirani umjetnici, neki su prepoznati kao mladi, a kasnije su svojim ostvarenjima potvrdili poziv.

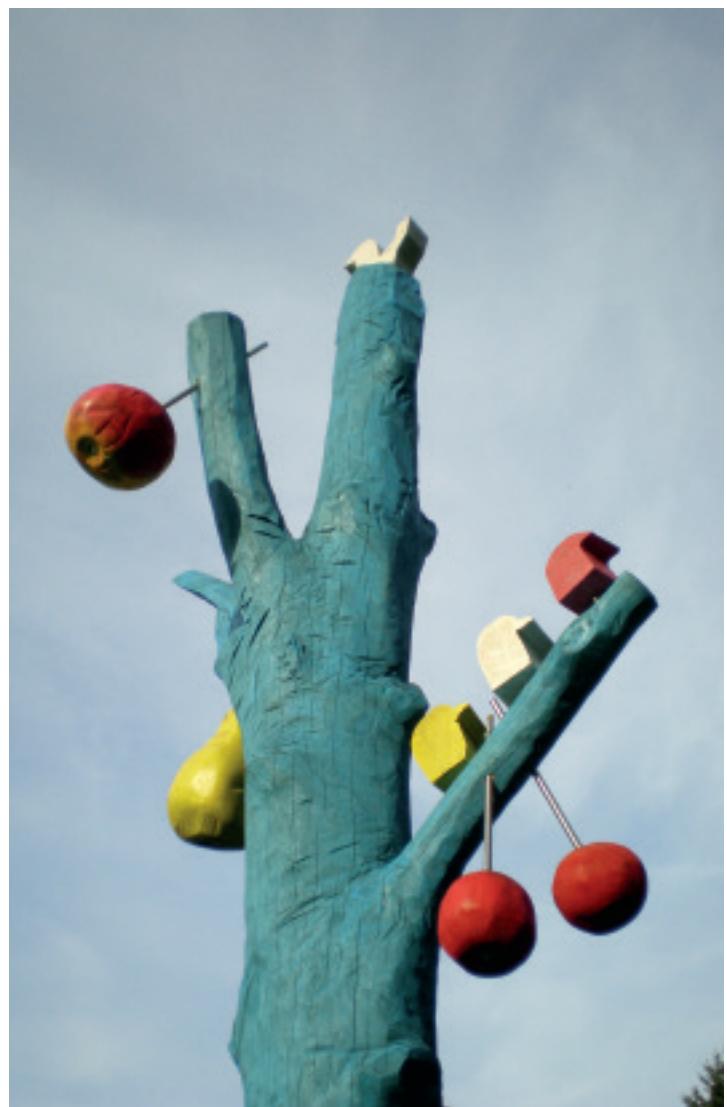
Goranska kiparska radionica uz saziv kipara kao središnji događaj ima i usporedne funkcije i aktivnosti: izložbe fotografija, izložbe skulptura, svojevremeno šahovski turnir, manifestacije Noć skulptura i Noć muzeja, radionice drvoreza za osnovnoškolce i odrasle.

Milutin Burić, Lokve, 24. studenog 2020.

Kruno Vrgoč, Put do neba, 2009.

Foto: Goran Vranić

Josip Diminić, Tirkizni momak iz Delnica, 2007.

Dražen Vitolović, Priroda na kocki, 2015.

Foto: Milutin Burić

1 KARBID LAMPA (KARBITERICA)

Lokve, prva pol. 20. st.

47 × 12 × 10 cm, metal
vl. Udruga LJLS

Ručna svjetiljka sa staklom u kojoj gori petrolejski žičak. Pogodna je za korištenje na otvorenom prostoru jer je žičak zaštićen od vjetra i kiše. Lokvarci su je koristili i za lov na žabe.

2 ŠTUKA I PASTRVA

Autor/vl. Tihomir Martinović
Zagreb, 2012. – 2015.

90 × 40 × 15 cm, štuka – ribljia koža,
stirodur; pastrva – umjetni materijali
Ulovljena i preparirana štuka iz Lokvarskog
jezera i umjetna pastrva položene i
pričvršćene na drvenu granu.

3 ŠTUKA

Lokve, 2009.

130 × 90 × 24 cm, ribljia koža, stirodur
vl. ŠRK Lokvarka

Preparirana riba većih dimenzija iz
Lokvarskog jezera.

4 PASTRVA

Autor/vl. Tihomir Martinović

Zagreb, 2020.

120 × 17,2 cm, drvo

Pastrva izrađena od drvene daske koja
vrstom, oblikom i dimenzijama opisuje
najveću ribu ikad ulovljenu u Lokvarskom
jezeru.

5 PROSTORNI PLAN JEZERA

Lokve, 2002.

120 × 42 cm, kapafix

vl. Udruga LJLS

Fotografija iz zraka u vrijeme pražnjenja
jezera 2002. Na fotografiji se vidi korito
rijeke Lokvarke i trasa Lujzinske ceste, koja
je na tom dijelu prolazila dolinom
Lokvarke.

6 VIVAK

Lokve, 2006.

24 × 20 × 26cm; koža

dermopreparat

vl. Miroslav Šafar

Preparirana ptica nađena smrznuta na
području Lokava.

7 LISKA

Lokve, 1990.

25 × 16 × 30 cm, koža,
dermopreparat

vl. Miroslav Šafar

Preparirana ptica liska ulovljena na
području Lokava.

8 PATKA

Lokve, 1992.

29 × 16 × 27 cm, koža,
dermopreparat

vl. Miroslav Šafar

Preparirana patka ulovljena na području
Lokava.

9 FOTO ALBUM IZGRADNJE BRANE I

Lokve, 1952.

42 × 30 × 3 cm; karton, koža

foto papir

vl. GHE Vinodol

Foto album sa 38 crno-bijelih fotografija,
snimljenih za vrijeme ORA 1952., koje
prikazuju različite faze gradnje brane na
Lokvarskom jezeru.

Pomično mjerilo za mjerjenje debljine drveta / trupaca (klopa)

Foto: Renato Vukić

10 FOTO ALBUM IZGRADNJE BRANE II

Lokve, 1953.

$42 \times 30 \times 3 \text{ cm}$; karton, koža,
fotopapir

vl. GHE Vinodol

Foto album sa 54 crno-bijele fotografije, snimljene za vrijeme ORA 1953., koje prikazuju različite faze gradnje brane na Lokvarskom jezeru.

11 FOTO ALBUM IZGRADNJE BRANE III

Lokve, 1954.

$42 \times 30 \times 3 \text{ cm}$; karton, koža,
fotopapir

vl. GHE Vinodol

Foto album sa 43 crno-bijele fotografije snimljene za vrijeme ORA 1954. na Lokvarskom jezeru.

12 IZGRADNJA BRANE

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje skupinu brigadira ORA, koji sudjeluju u zemljanim radovima pri izgradnji buduće brane; u pozadini je buldožer.

13 NAKON OBAVLJENOG POSLA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje veću skupinu brigadira, sudionika ORA, koji nakon obavljenog posla odlaze u radničke nastambe na odmor.

14 BRIGADIRKA S TAČKAMA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Na fotografiji je mlada žena koja u tačkama prevozi veće komade kamena.

15 RAD NA USITNJAVANJU KAMENA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Desetak brigadira radi na usitnjavanju kamena na budućoj brani.

16 LOKOMOTIVA S VAGONETIMA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje lokomotivu s vagonetima i nekoliko brigadira koji rade na dovozu kamena.

17 POGLED IZ TUNELA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje izlaz iz tunela unutar kojeg se vide tračnice za dovoz građe za izgradnju brane.

18 TRI BRIGADIRA S TAČKAMA

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Na fotografiji su tri brigadira, sudionika radne akcije, koji dovoze kamen u tačkama. Nasipavaju i grade tijelo brane.

19 DOLAZAK BRIGADIRA VLAKOM

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Na fotografiji je vlak koji je dovezao brigadire na radnu akciju u željezničku stanicu Lokve.

20 PRIPREMINI RADOVI NA BRANI

Lokve, 1952. – 1955.

$40 \times 35 \text{ cm}$, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje pripremne radove na brani i mjesto na kojem će se smjestiti Lokvarsko jezero.

21 PRIPREMA KAMENA ZA OBLOGU

Lokve, 1952. – 1955.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Na fotografiji je razvidno kako se nedostatak strojeva nadomještao većim brojem brigadira koji većinu radova izvode ručno. Radi se na pripremanju kamena za oblogu.

22 DOVOZ KAMENA ZA IZGRADNJU BRANE

Lokve

Lokve, 1952. – 1955.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje dovoz materijala vagonetima koje ljudi pokreću guranjem. Na gradilištu je uspostavljena mreža kolosijeka.

23 DOVOZ MATERIJALA VAGONETIMA

Lokve, 1952. – 1955.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Na fotografiji je prikazan dovoz materijala vagonetima, tj. spuštanje vagoneta niz kosinu uz pomoć sajli i vitla.

24 RAD U KAMENOLOMU

Lokve, 1952. – 1955.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje četiri brigadira koji rade na usitnjavanju kamena u kamenolomu.

25 POSTAVLJANJE GREDA U TUNELU

Lokve, 1952. – 1955.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. Udruga LJLS

Fotografija prikazuje postavljanje drvenih rebara i greda za učvršćivanje oplate kod gradnje tunela Lokvarka-Ličanka.

29 RUČNA PILA ZA DRVO (ŽAGA ZA DRVA)

Lokve

71 × 27 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Pila se sastoji od metalnog luka s reznim listom i dvije drvene ručke. Najčešće se koristila za piljenje ogrjevnog drva, kao i za grublju obradu, ali i kao priručni alat koji se nosio u polje i u šumu.*

30 RUČNA PILA ZA DRVO S OBLOM DRŠKOM (ŽAGA ZA DRVA)

Lokve

90 × 36 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Pila se sastoji od metalnog luka s reznim listom i jednom drvenom ručkom. Najčešće se koristila za piljenje ogrjevnog drva, kao i za grublju obradu, ali i kao priručni alat koji se nosio u polje i u šumu.*

31 ALAT ZA ZAREZIVANJE DEBLA

Lokve, 19. st.

10 × 13 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Alat se sastoji od drvene drške sa savijenim metalnim dijelom u obliku slova U te se koristio kako bi se označilo mjesto sječe debla.

32 SVRDLO ZA DRVO (SVEDR)

Lokve, 19. st.

33 × 27 cm, drvo – metal

vl. LJLS

26 RIBARI S PASTRVOM

Lokve, 1968.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. ŠRK Lokvarka

Ribari s pastrvom ulovljenom prilikom pražnjenja Lokvarskog jezera.

27 RIBARI I MJEŠTANI S PASTRVOM

Lokve, 1968.

40 × 35 cm, fotopapir

vl. ŠRK Lokvarka

Ribari i mještani Lokava s pastrvom ulovljenom prilikom pražnjenja Lokvarskog jezera.

28 RIBARI S ULOVOM

Lokve, 1968.

49 × 35 cm, fotopapir

vl. ŠRK Lokvarka

Ribari s ribama ulovljenim prilikom pražnjenja Lokvarskog jezera.

Alat za izradu rupa sastoji se od metalne kovane spirale s oštricom. Na kraju je drvena ručka. Svrda su različitog promjera do nekoliko centimetara. Što je veći promjer svrda, veća je i masivnija ručka kako bi se osigurala veća poluga i korištenje s manje napora.*

33 POMIČNO MJEKOZA MJESENJE DEBLJINE DRVETA / TRUPACA (KLOPA)

Lokve, 1. pol. 20. st.

69 × 38 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Mjerni alat koji koriste šumarski radnici (lugari). Uzdužna ručka ima mjernu skalu s jedinicama za dužinu. Na uzdužnoj ručki nalazi se pomična ručka kojom se obuhvaća promjer drveta i na mjerne skali očitava vrijednost. Mjerenje debljine (promjera) drveta (trupca) radi se kako bi se izračunala zapremnina (količina u metrima kubičnim).*

34 ALAT ZA ZABILJEŽBU SJEĆE (BALIĆ)

Lokve

28 × 8 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Alat se sastoji od drvenog dijela s metalnim istakom koji se koristio kako bi se označilo mjesto sječe drveta.

35 ALAT ZA STRUGANJE KORE DRVETA

Lokve

20 × 13 cm, metal

vl. LJLS

Alat se sastoji od dvije ručke s polukružnim središnjim dijelom koji se koristio za struganje kore drveta.

36 BLANJA (HOBLIĆ)

Lokve, 19. st.

23 × 5,5 × 14 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Stolarski ručni alat za površinsku obradu drva ravnocrtnim skidanjem strugotina. Sastoji se od noža usadenog u vodilicu, a oblik vodilice i noža prilagođeni su vrsti rada (obradba različitih površina, utora i udubljenja). Povlači se po drvu jednom rukom držeći prednju stranu, a gura se drugom rukom uhvaćenom za ručku. Predmet koji se obrađuje mora biti čvrsto uhvaćen za hobelbank (stolarski radni stol).*

37 KOLARSKI REZILNIK (REZILNIK, OBREZILNIK)

Lokve, 19. st.

46 × 15 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Alat ima metalnu oštricu između dvije drvene ručke. Drvo se obrađuje tako da se s obje istegnute ruke energično povlači prema sebi skidajući tanki sloj drva. Alat mora biti vrlo oštar da površina drva ostane glatka. Obrada okruglih dijelova kod izrade zaprežnih kola. Koristi se i kod obrade drvenih alata, kao i pri izradi krovnih konstrukcija.*

38 SJEKIRA

Lokve

83,5 × 16 cm, drvo – metal

vl. LJLS

Sjekira se sastoji od metalnog dijela s oštricom i drvenom drškom, koristila se za sjeću ili cijepanje drveta.

39 MODEL SKULPTURE PUT DO NEBA

Kruno Vrgoč, 2009.

15 × 8 × 100 cm, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

Model skulpture Put do neba djelo je Krune Vrgoča, diplomiranog kipara. Djelo se sastoji od dvije drvene konstrukcije izrezbarene u obliku geometrijskog uzorka

stepenica koje ponavljanjem istih formi sugeriraju kretanje.

40 MODEL DIJELOVA SKULPTURE

TIRKIZNI MOMAK IZ DELNICA

Josip Diminić, 2007.

Model dijelova skulpture Tirkizni momak iz Delnica izradio je Josip Diminić, diplomirani slikar, autor više od 120 samostalnih te više od 400 skupnih izložaba u Hrvatskoj i inozemstvu. Skulptura je izrađena u drvu tirkizno plave boje, sugerirajući povratak i reinterpretaciju prirode. Na drvu se nalaze jabuke, kruške i ptice kao simbol Diminićeva stvaralaštva.

1 JABUKA

Josip Diminić, 2007.

30 × 30 × 30 cm, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

2 KRUŠKA

Josip Diminić, 2007.

26 × 26 × 48 cm, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

3 PTICA 1

Josip Diminić, 2007.

18 × 8,5 × 18 cm, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

4 PTICA 2

Josip Diminić, 2007.

18 × 10 × 20 cm, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

**41 MODEL DIJELA SKULPTURE
PRIRODA NA KOCKI**

Autor: Dražen Vitolović

$30 \times 25 \times 25 \text{ cm}$, drvo (hrast)

vl. GKR Lokve

Model dijela skulpture Priroda na kocki izradio je Dražen Vitolović, diplomirani vizualni umjetnik. Riječ je o jednom modulu skulpture obrađenom strojno u obliku osmostrane prizme. Modul je dio prostorne instalacije u prirodi koja se sastoji od šesnaest modula.

42 MODEL SKULPTURE KOMPAS

Alem Korkut, 2019.

$33,5 \times 3,5 \times 3,5 \text{ cm}$, drvo (jela)

vl. GKR Lokve

Model skulpture Kompas djelo je diplomiранog kipara, profesora na Akademiji likovnih umjetnosti Alema Korkuta. Riječ je o mobilu sastavljenom od drvenih greda, čiji je cilj sugerirati promjenjivost kretanja u prostoru.

43 KIPARSKI BAT (DRVENI BAT)

Lokve

$9 \times 9 \times 25 \text{ cm}$, drvo

vl. GKR Lokve

Alat je izrađen u drvu s ručkom i zadebljanjem da se većom masom udara po alatu za sječenje kao što je dlijeto ili cijepač za

šindru. Koristi se kod izrade šindre (drvene cijepane dašćice) za udaranje po alatu za cijepanje drva.*

44 DLIJETO (DLETO)

Lokve

$39 \times 4 \text{ cm}$, drvo – metal

vl. GKR Lokve

Alat ima metalno tijelo s oštricom na jednom kraju. Na drugom kraju nalazi se drška kojom se alat drži jednom rukom, a drugom se rukom po vrhu drške udarabatom. Drška ima na kraju metalni prsten koji onemoguće pucanje drva i produžuje trajanje. Oštrica može imati profilirani završetak za izradu utora različitog presjeka.*

45 SVRDLO ZA DRVO (SVEDR)

Lokve, 20. st.

$44 \times 2,5 \text{ cm}$, metal

vl. GKR Lokve

Spiralno svrdlo izrađuje se od specijalnih reznih čelika. Spirala ima veliki korak kako bi se stvorio prostor za izbacivanje strugotine drva. Na kraju svrdla priključak je za električnu bušilicu.

46 MEDVJEĐA ŠAPA

Lokve, 1990.

$28 \times 21 \times 5 \text{ cm}$, metal (bronca)

vl. Miroslav Šafar

Brončani odljev medvjede šape, nastao je kao uspomena na odstrel medvjeda u Delnicama 1990. godine.

47 JEŽ

Lokve, 1997.

$20 \times 15 \times 11 \text{ cm}$, preparat

vl. Miroslav Šafar

Preparat ježa nalazi se na komadu drveta, prekriven šupljim crno-smeđim bodljama te bijelo-smeđim krznom s donje strane.

48 VELIKI ROG JELENA

Lokve, 2020.

$70 \times 3 \times 23 \text{ cm}$, kost

vl. Miroslav Šafar

Veliki rog jelena građen je od koštane supstance s paroćima te služi u borbi s drugim mužjacima ili osvajanju ženke. Rog je pronađen u šumi u proljeće u vrijeme kada jelen odbacuje rogovlje.

49 KUNA

Lokve, 2001.

$65 \times 18 \times 26 \text{ cm}$, preparat

vl. Miroslav Šafar

Preparat kune nalazi se na drvenim granama, prekriven smeđim krznom na gornjem dijelu tijela, šapama i repu te bijelim krznom ispod glave.

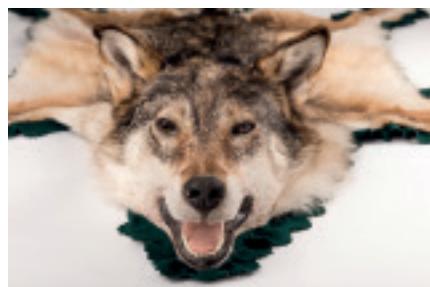
50 DIVLJA MAČKA

Lokve, 1997.

$110 \times 74 \times 10 \text{ cm}$, dermopreparat

vl. Miroslav Šafar

Dermopreparat divlje mačke izrađen je na zelenom tekstilu, prekriven tigrastim smeđim krznom, tamnijim na području leđa, svjetlijim pri donjim dijelovima trbuha i šapama.

51 VUK

Lokve, 1987.

$170 \times 125 \times 18 \text{ cm}$, lubanja – dermopreparat

vl. Miroslav Šafar

Dermopreparat vuka izrađen je na zelenom tekstilu, prekriven crno-sivim krvnom na području leđa te svjetlo-smeđim i bijelim krvnom na dijelovima trbuha i šapama. Dermopreparat sadržava i pravu lubanju vuka.

52 ROG SRNDAĆA

Lokve, 2020.

18 × 3 cm, kost

vl. Miroslav Šafar

Rog srndaća građen je od koštane supstance s malim paroškom te služi u borbi s drugim mužjacima ili osvajanju ženke. Rog je pronađen u šumi u kasnu jesen u vrijeme kada srndać odbacuje rogovlje.

53 FENJER

33 × 12 cm; metal, staklo

vl. LjLS

Ručna svjetiljka sa stakлом u kojoj gori petrolejski žižak. Pogodna je za korištenje na otvorenom prostoru jer je žižak zaštićen od vjetra i kiše.

54 TRANSPORTNA VREĆA

30 × 67 cm; tekstil, metal

vl. SD Špiljar

Transportnu vreću koriste speleolozi za spremanje užadi i ostale speleološke opreme.

55 GUMENE ČIZME

28 × 20 × 26 cm; guma

vl. SD Špiljar

Obuća koju nose speleolozi. U pravilu se preporučuje nošenje gumenih čizmi u špiljama jer su podzemni objekti većinom mokri.

56 RUKAVICE

21 × 18 cm; tekstil

vl. SD Špiljar

Rukavice s pet prstiju za lakše rukovanje užadi i ostalom opremom. Koriste se za zaštitu od oštrih stijena i sprečavanje prljavila ruku.

57 KACIGA S LAMPOM

32 × 20 × 13 cm; plastika, metal, staklo, stiropor

vl. SD Špiljar

Kaciga je obvezni dio opreme speleologa. Ona štiti glavu od pada kamenja ili udarca u stijenu te sprečava ozljede glave i gornjeg dijela kralježnice. Lampa je neophodni dio speleološke opreme budući da je bez nje kretanje speleološkim objektima, koji su u mraku, nemoguće.

58 SPELEOLOŠKI POJAS SA STOP DESCENDEROM (SPUŠTALICOM), CROLLOM (PRSNA PENJALICA),

D LINKOM, ŽIMAROM (JUMAR) I NOGAROM, PUPČANOM VRPCOM I KONOPOM

50cm × 8m × 12 cm; metal, tekstil, konop
vl. SD Špiljar

Speleološki pojaz izrađen je od sintetičkih traka otpornih na habanje. Koristi se isključivo za penjanje i spuštanje po užetu. Pojas se zatvara centralnim karabinerom „D“ oblika. Na pojaz su spojeni preostali dijelovi osobne opreme speleologa potrebne za penjanje, odnosno samopodizanje i spuštanje po užetu.

Stop descender ili samozaustavljava spuštalica sprava je kojom se jednostavno i sigurno kontrolira spuštanje po užetu.

Prsna stezaljka, penjalica CROLL, osnovna je sprava za samopodizanje. Gornji dio stezaljke pričvršćuje se malim karabinerom na prsni navez, a donji se ubacuje u pojazov „D“ karabiner.

Ručna stezaljka, penjalica nazvana žimar, služi za penjanje po užetu.

Pupčanom vrpcem povezuje se ručna stezaljka s pojazom i ujedno omogućuje samoosiguranje.

Nožni stremen, nogar povezan s karabinerom s ručnom stezaljkom, služi za korištenje nogu prilikom samopodizanja.

59 BUBOLOVKA

25 × 2,5 cm; plastika, guma
vl. SD Špiljar

Plastična posudica s dvije cjevčice, od kojih je jedna posebno označena. Usisavanjem zraka s jedne strane cjevčice usisavaju se bube, insekti u plastičnu posudicu.

60 PLOSNATI KIST ZA ČIŠĆENJE ZEMLJE VEL. 20

18 × 2 cm; metal, drvo, dlaka

vl. SD Špiljar

Alat za speleološka istraživanja u špilji.

61 ARHEOLOŠKA MISTRIJA

*23 × 5,5 × 5 cm; metal, drvo, guma
vl. SD Špiljar*

Alat za speleološka istraživanja. Služi za otkopavanje zemlje.

62 MALI RUČNI KRAMP

*35,5 × 25 × 3 cm; metal, guma
vl. SD Špiljar*

Alat za iskopavanje zemlje pri speleološkom istraživanju špilje.

63 KIST ZA ČIŠĆENJE ZEMLJE

*20 × 5 cm; metal, drvo, dlaka
vl. SD Špiljar*

Plosnati kist crne dlake za čišćenje zemlje u špilji. Veličina kista je 50.8.

64 KIST ZA ČIŠĆENJE ZEMLJE

*23 × 2,5 cm; metal, drvo, dlaka
vl. SD Špiljar*

Obli kist za čišćenje zemlje u speleološkim istraživanjima. Veličina kista je 6.

65 KOMBINEZON

*60 × 160 cm; tekstil, metal
vl. SD Špiljar*

Jednodijelni kombinezon koji nose speleolozi jer najmanje zapinje u provlačenjima. Štiti od vlage, blata i oštih stijena, pogotovo u uskim kanalima.

66 ČUTURICA

7,5 × 15 × 22 cm; metal, tekstil

Mala metalna posuda za vodu obložena tkaninom.

67 GOJZERICE

33 × 15 × 10 cm; koža, guma

Obuća koju nose speleolozi u suhim podzemnim objektima.

68 UNUTRAŠNOST ŠPILJE LOKVARKE

Dino Grozić

Lokve, 2017.

*30 × 40 cm; fotografija
vl. Arhiva JU Priroda*

Fotografija prikazuje četvrtu etažu špilje na kojoj je vidljiv oblik sigovine koji podsjeća na mamuta.

69 UNUTRAŠNOST ŠPILJE LOKVARKE

Dino Grozić

Lokve, 2017.

*30 × 40 cm; fotografija
vl. Arhiva JU Priroda*

Fotografija prikazuje unutarnji prostor špilje Lokvarke, Crvenu dvoranu koja se nalazi na četvrtoj etaži.

70 UNUTRAŠNOST ŠPILJE LOKVARKE

Dino Grozić

Lokve, 2017.

*30 × 40 cm; fotografija
vl. Arhiva JU Priroda*

Fotografija prikazuje unutarnji prostor špilje Lokvarke.

71 UNUTRAŠNJI PROSTOR ŠPILJE LOKVARKE

Dino Grozić

Lokve, 2017.

*30 × 40 cm; fotografija
vl. Arhiva JU Priroda*

Na fotografiji je prikazana unutrašnjost špilje Lokvarke.

Autorice kataloških jedinica:

1.-27. Željka Bosnar Salihagić

28.-52. Ileana Kurtović

53.-71. Nevenka Čosić

Kratice:

ŠRK Lokvarka – Športsko ribolovni klub Lokvarka
Udruga LJLS – Udruga Ljubitelji Lokvarskih starina
GHE Vinodol – HEP-Proizvodnja, GHE Vinodol,
Tribalj

GKR Lokve – Goransko kiparska radionica Lokve

SD Špiljar – Speleološko društvo Špiljar

Arhiva JU Priroda – Arhiva Javne ustanove Priroda

* podatke ustupio Bogumir Mihelčić Grginov

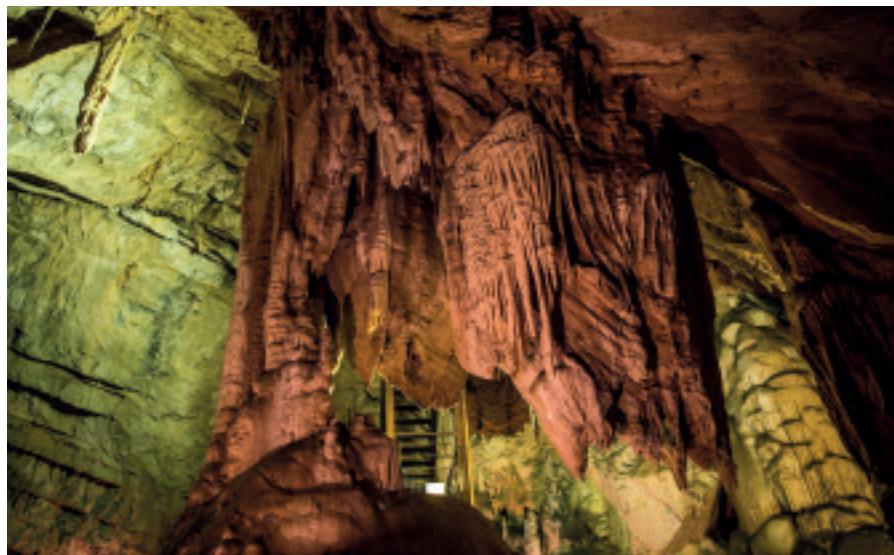

Foto: Dino Grozić, arhiva JU Priroda

Diana Zrnić: mural u cjelini
Park šuma Golubinjak

Foto: Ileana Kurtović

Diana Zrnić: mural u cjelini
Lokvarsko ili Omladinsko jezero

Foto: Ileana Kurtović

Drvo

Foto: Ileana Kurtović

Summary

The second exhibition from the Cycle of Multisensory Exhibitions of the Typhlological Museum is dedicated to the town of Lokve in Gorski kotar. In the first four-year cycle, our intention is to bring parts of Croatia's "pristine nature" closer to as wide a circle of visitors as possible and to adapt the material to this purpose.

The town of Lokve is located in the heart of Gorski kotar at an altitude of about 700 meters. The area is covered in coniferous forests of fir and spruce, lakes, streams, intertwined with karst relief forms such as sinkholes, caves, and pits. It is a sparsely populated emigration area.

We've decided to bring this area closer to visitors through the most impressive parts that nature has bestowed upon us: the Golubinjak Forest Park, the Lokvarka Cave, and the Lokve Reservoir.

Golubinjak Forest Park occupies an area of 51 hectares, at the foot of which the sculpture park of the Gorski kotar sculptural workshop has been located, comprising sculptures made of natural materials, mostly wood. Throughout history, Golubinjak used to be an area of wood exploitation and a hunting ground, but since the area was declared protected in 1961, vegetation has been systematically preserved. Golubinjak Forest Park is a well-known tourist destination, one of the favorite places for free climbers.

The idea of building a reservoir to supply the Croatian Littoral with water dates back to the time before the First World War. From 1952 to 1955, in addition to experts, the dam on Lokvarka was built by 27,000 young people from all over former Yugoslavia and abroad. The Lokve Reservoir is located at about 750 m above sea level, it is about six km long, covers an area of about 280 ha, and can collect about 40,000,000 cubic meters of water from the Lokvarka River and its tributary Križ, and its greatest depth is about 40 m.

The Lujzijana Road, today partly covered by the reservoir, was built from 1803 to 1811 and connected Karlovac and Rijeka. In its original trajectory, it was approximately 134 kilometers long. Today, more than 200 years later, the Lujzijana Road is considered a cultural heritage site.

One of the most beautiful caves of the Croatian karst is located about 2 km east of the center of Lokve. This is Lokvarka Cave, which was accidentally discovered in 1911. The residents of Lokve teamed up and created paths, set up wooden fences, staircases and lit the interior with torches to make it easier for people to visit. The cave consists of six floors, the first four of which have been arranged for sightseeing. According to previous research, the cave is 1179 m long and about 275 m deep. The temperature of the soil, air, and water in the cave is about 8 degrees Celsius. Due to the lack of light in the cave, there are no plants, which are otherwise a very important source of food for animals.

The concept of this exhibition implies the creation of a unique experience for all visitors, inviting them to activate all their senses in order to fully connect with the nature of Lokve. The accessibility of the space and the adaptation of the exhibits are intended primarily for blind and partially sighted visitors, for whom a tactile guide in Braille has been prepared, supplemented by tactile drawings and an audio guide with more complete and extensive information. It has also been made possible to touch the models of sculptures, made of the same material as the original sculptures in nature – wood. Also, in addition to sculptures, tactile drawings are available for touch, and the process of “reading” such tactile materials is facilitated by sound descriptions of these drawings.

This exhibition is only a modest stimulus and reminder of the importance of man's contact with the earth and the underworld, water, sky, trees, grass, and other living beings. Touch and listen to nature because it truly has something to tell us; we can learn a lot from it.

Pogled u nebo

Foto: Željka Bosnar Salihagić

Vesna Rožman, Panova frula, 2020.

Foto: Željka Bosnar Salihagić

Zahvale

Posebno zahvaljujemo predsjedniku udruge *Goranska kiparska radionica Lokve* **Milutinu Buriću**, koji nas je uveo i vodio kroz cijelu priču o Lokvama, iako je rodom iz Fužina, te bio podrška za sva naša pitanja tijekom cijelog procesa pripreme izložbe. Nije mu bilo teško nalaziti se s nama, govoriti nam, pokazivati i opisivati predmete. Ustupio nam je modele skulptura GKR-a, fotografije i nekoliko predmeta vezanih uz obradu drva. Posebno mu hvala za tekst koji je napisao za katalog izložbe.

Zahvaljujemo **Mirjani Pleše**, bivšoj ravnateljici OŠ u Lokvama, na dugogodišnjem trudu da se sačuva kulturna baština Lokava i udrizi *Ljubitelji lokvarskih starina*, koju je osnovala. Hvala **Andreji Marković** na trudu i pomoći oko odabira i posudbe predmeta koji su u vlasništvu udruge.

Hvala *Športskom ribolovnom klubu Lokvarka* i susretljivosti njegova predsjednika **Danijela Šnajdera**, koji nam je posudio predmete za izložbu, kojemu nije bilo teško sastati se s nama u bilo koje doba dana, prenositi teške predmete, voziti nas, pronalaziti sve potrebno za izložbu.

Hvala **Tihomiru Martinoviću**, umjetniku i ribaru, koji nam je posudio ribe koje je sam preparirao ili izradio posebno za ovu izložbu.

Hvala *Lovačkom društvu Srnjak*, predsjedniku društva **Marinku Kauzlariću** i članu društva **Dejanu Švobu**, koji nam je dao informacije o životinjama za tekst u katalogu. Posebno hvala članu društva **Miroslavu Šafaru**, koji je za izložbu posudio predmete životinja i u više nam navrata pružio značajne informacije o lovu i povijesti predmeta.

Hvala direktoru *Hidroelektrane Vinodol* u Triblju **Borisu Glavanu** na susretljivosti i mogućnosti da za izložbu posudimo tri vrijedna albuma fotografija s omladinskih radnih akcija u Lokvama od 1952. do 1954. godine.

Zahvaljujemo Speleološkom društvu Špiljar i njegovu predsjedniku i speleološkom instruktoru **Tončiju Radiću**, koji je posudio špiljske predmete.

Hvala Javnoj ustanovi Priroda te **Leni Penezić**, stručnoj suradnici u ustanovi, koja je ustupila fotografije špilje autora Dine Grožića te nas uputila na vrijednu literaturu objavljenu na web stranici ustanove.

Posebno zahvaljujemo Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske i Gradu Zagrebu, čijim je sredstvima izložba ostvarena.

Autorice izložbe

Alem Korkut, Kompas, 2018.

Foto: Goran Vranić

IZLOŽBA LOKVE**KATALOG**

NAKLADNIK
Tiflološki muzej

ZA NAKLADNIKA
Željka Bosnar Salihagić

AUTORI TEKSTOVA
Željka Bosnar Salihagić, Milutin Burić, Nevenka Čosić
i Ileana Kurtović

UREDNUCA KATALOGA
Željka Bosnar Salihagić

AUTORI FOTOGRAFIJA
Željka Bosnar Salihagić, Milutin Burić, Nevenka Čosić, Dino Grožić,
Ileana Kurtović, Goran Vranić i Renato Vukić

AUTOR FOTOGRAFIJA EKSPONATA
Renato Vukić

LEKTURA I PRIJEVOD SAŽETKA
Nevena Erak Camaj

DIZAJN I GRAFIČKA PRIPREMA KATALOGA, PLAKATA I POZIVNICE
Likovni studio

TISAK
Naša djeca Tiskara d.d.

NAKLADA
300

KATALOG NA UVEĆANOM TISKU

UREDNUCA
Nevenka Čosić

ZVUČNI I RELJEFNI VODIĆ

AUTORICA
Nevenka Čosić

MONTAŽA ZVUKA I TISAK
Hrvatska knjižnica za slike

IZLOŽBA

AUTORICE IZLOŽBE
Željka Bosnar Salihagić, Nevenka Čosić i Ileana Kurtović

STRUČNI SURADNIK NA IZLOŽBI
Milutin Burić

LIKOVNI POSTAV
Diana Zrnić

PRLAGODBE U POSTAVU ZA OSOBE S INVALIDITETOM
Nevenka Čosić i Nina Sivec

MULTIMEDIJA
Ileana Kurtović

DIZAJN I GRAFIČKA PRIPREMA LEGENDI
Likovni studio

TEHNIČKI POSTAV
Renato Vukić i Diana Zrnić

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001085066.

ISBN 978-953-7287-38-2

CIKLUS VIŠEOSJETILNIH IZLOŽBI – NETAKNUTA PRIRODA

Višeosjetilni prikaz podrazumijeva korištenje svih pet osnovnih ljudskih osjeta koje je još Aristotel definirao, a riječ je o vidu, sluhu, opipu, okusu i mirisu.

S obzirom na to da nam svako od naših osjetila pruža kvalitativno različite dojmove o predmetima i događajima koji nas okružuju, trudili smo se upotpuniti vizualni doživljaj prirode mjesta Lokve elementima koji se mogu dodirnuti, pomirisati, okusiti i čuti. Iskustvo dodira, zvuka i mirisa koji nadopunjuju predmete predstavljene na izložbi može imati snažan utjecaj na doživljaj posjetitelja, jer ako se uskrati bilo koje od ovih iskustava, informacije o predmetu izložbe bi mogle ostati nepotpune.

Stoga vas pozivamo da uzmete izložene predmete u ruke, istražite ih uz zvučne, mirisne i okusne podražaje i na taj način osjetite prekrasnu prirodu mjesta Lokve u Gorskom kotaru. Ova izložba tek je skroman poticaj i podsjećanje na važnost čovjekova doticaja sa zemljom i podzemljem, vodom, nebom, stablima, travom i drugim živim bićima. Dotaknite i poslušajte prirodu jer ona nam doista ima što reći, od nje možemo puno toga naučiti.

Nevenka Čosić

Antun Babić: Matilda, 1983.

Foto: Goran Vranić

www.tifloloskimuzej.hr